

ČASOPIS ZA KULTURU HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA
IZDAJE HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO
GOD. 63., BR. 2. – 3., 41. – 120., ZAGREB, lipanj 2016.

Hrvatski se jezik voli znanjem.

UVODNA RIJEČ

U ovom broju

Čitatelji imaju u rukama Jezikov dvobroj. Dvobroji su izvan Jezikova redovita izlaženja i obično potaknuti zauzetošću urednikâ kojim drugim poslovima. Tako je i ovaj put. Uredništvo je svoje snage slilo u izbor najbolje nove hrvatske riječi i upriličenje svečane dodjele Šreterove nagrade u Pakracu. O tome govore riječju i slikom posljednji prilozi u ovom broju.

Jezikovi su urednici vrlo djelatno sudjelovali u stručnoj raspravi o reformi hrvatskoga školstva, za sada nazvanoj *kurikularna reforma*. Na poziv HAZU ocijenili smo *Prijedlog nacionalnoga kurikuluma nastavnoga predmeta Hrvatski jezik*. Bilo bi doista bolje da je riječ o prijedlogu *uputnika* ili barem *kurikula* pa smo se u svojim ocjenama usmjerili na boljitak hrvatskoga školstva, tako i predmeta Hrvatski jezik, a osobito na jezik kojim je taj prijedlog napisan. U ovom broju donosimo rad Dubravke Smajić o jezičnoj neopravdanosti pridjeva *kurikularni*. Podsjećam čitatelje da su Dubravka Smajić i Irena Vodopija autorice rada, objavljenoga u Jeziku još 2008., o nazivu kurikulum, o jezičnoj neprihvatljivosti toga i takvoga naziva.

Do sada slabije opisanom normativnom pitanju – bilježenju navodnika, njihovoj različitosti i potrebi potanjega razlikovanja i imenovanja, posvećen je rad Tomislava Stojanova. Rad je poticajan i na korist je hrvatskoj pravopisnoj normi – ne iscrpljuje se u kritici, nego nudi poboljšice.

Normativnim temama pripada i rad Marka Kovačića, našega dugogodišnjega suradnika. Ovaj je put riječ o (izgovornoj) prilagodbi manje poznatih tuđih toponima.

U ovom se broju prvi put na Jezikovim stranicama pojavljuje i Ante Periša s temom ponešto neobičnom za Jezik, temom iz filozofije jezika.

Marija Znika izvješćuje čitatelje o manje poznatoj knjizi Franje Benešića (starijega brata Julija Benešića) koja je prošla trnoviti put od nastanka pa do objavljivanja, a sve zbog otvorene i jasno izražene hrvatske misli.

Naš urednik Mile Mamić prihvatio se jezičnoga savjeta iz područja kršćanskoga nazivlja, o značenju i pisanju Duha Svetoga.

Nastavlja se rasprava Čatić-Nürnbergger o nazivima iz STEM područja.

Dva su prikaza u ovom broju. Stjepan Vukušić osvrće se na Vrh, Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika (ŠK, 2015.), slijedeći trag zapadne štokavštine među naglascima u Vrhu i tražeći zapadnoštokavski naglasni sustav. Dubravka Sesar upoznaje nas kroz knjigu Velimira Piškorca: Tomo Maretić na raskrižju filologije i jezične politike, s *planskim* jezikom i bavljenjem T. Maretića njime.

Promjene u Jezikovu uredništvu

Od ovoga se broja Jezikovu Uredništvu pridružuje dr. sc. Nataša Bašić. Riječ je o jezikoslovki s dugogodišnjim znanstvenim i stručnim iskustvom, osobito leksikografskim – od 1979. zaposlena je u Leksikografskom zavodu „Miroslav Krleža“.

Čitateljima je Jezika dobro poznata – godinama je Jezikova autorica i brojni su njezini radovi objavljeni u Jeziku. Od 1991. do 1992. Nataša Bašić bila je Jezikova tajnica (za urednikovanja S. Babića), a 1995. uredila je Jezikovu bibliografiju XXI. – XL. godišta. Dugogodišnja je članica Jezikova Povjerenstva za izbor najbolje nove hrvatske riječi, ocjenjivačica brojnih Jezikovih radova.

Vjerujemo da će suradnja s Natašom Bašić biti plodna i skladna i želimo joj srdačno dobrodošlicu u Uredništvo.

Dugogodišnji Jezikov urednik Mile Mamić iz Uredništva prelazi u Uredničko vijeće. Riječ je o uobičajenoj smjeni naraštaja u kojoj mlađi urednici u Uredništvu preuzimaju teret svakodnevnih uredničkih poslova, a stariji urednici u Uredničkom vijeću sudjeluju nešto rasterećenije.

„Prvi sam put u osnovnoj školi vidio kod svojega župnika časopis Jezik. Sjećam se u njemu Jonkeova članka: Zašto su srednjoškolci nepismeni? Nisam mogao ni pomisliti da ću nekad biti Jonkeov student i jedan od urednika toga časopisa. Bio sam kratko i tajnik, zatim urednik. Jedan sam broj sam uredio kad je glavni urednik Stjepan Babić bio u Njemačkoj. Bila mi je to velika čast i odgovornost. I eto, 23 godine prodoše. Jezik je na neki način obilježio moj život. On mi je uvijek bio glavna jezikoslovna lektira, a više od dvadeset godina bio sam njegov suradnik i urednik. Hvala svima koji su mi to omogućili.“ – rekao nam je Mile Mamić.

Zahvaljujemo Mili Mamiću na dugogodišnjoj djelatnoj i pouzdanoj suradnji. Uređivati Jezik nije jednostavno jer pet brojeva godišnje traži svakodnevni strpljivi rad – znanstveni, stručni, pa čak i birokratski. Treba prikupiti i ocijeniti radove, češće i mentorski podučiti mlađe autore; brinuti se o starim i novim pretplatnicima; nadgledati korekturu, grafičko uređivanje, tisak; pribavljati i osiguravati novac za svakodnevno poslovanje. Sve je te uredničke poslove Mile Mamić strpljivo dijelio sa svojim suurednicima i uspješno obavljao dva desetljeća.

Jezik nastavlja svoje poslanje i svoj put prema čitateljima, a osnaženo će Uredništvo Jezikovo poslanje činiti razvidnijim i put lakšim.

Sanda Ham

UVJETI MOGUĆNOSTI RAZUMIJEVANJA

Ante Periša

Uvod

Nakon svakoga pozornoga, pobližega istraživanja jezika, njegove biti, strukture, značenja i sl. uvijek iznova nametne nam se veliki problem razumijevanja: Kako je zapravo moguće da jedni druge uopće razumijemo?

Možda se u svakodnevnoj (jezičnoj) praksi ovo pitanje ne čini opravdanim, budući da u svakodnevnom životu jedni druge razumijemo i više ili manje uspješno jedni s drugima svednevice komuniciramo. A iako se već pri svakom pobližem promatranju toga koliko zapravo jedni druge razumijemo, čak i kada govorimo isti jezik, a ponekad čak i živimo pod istim krovom, neprestano pojavljuju i određene razine uzajamnog nerazumijevanja, čini se da to ipak nije toliko često i tako snažno a da bi se trebalo pobliže istraživati.

Stoga izgleda kako najprije ipak trebamo odgovoriti na pitanje koje prethodi samom ovom istraživanju: Zašto to mi ne bismo trebali moći razumjeti jedni druge?

Prije nego istražimo neke moguće razloge za to, recimo da osnovni problem leži u tomu što ljudi – kako smatra većina filozofa jezika i lingvisti – imaju različite sadržaje svijesti (predodžbe) za iste riječi. A to bi onda, naravno, trebalo dovesti do velikih poteškoća u području razumijevanja i komunikacije.¹ Jer, ako s istim je-

¹ Ovdje se prvotno misli na ljude koji govore isti jezik. A jasno je da se još veći problemi pojavljuju kad se uspoređuju sadržaji svijesti povezani s riječima između različitih jezika; odgovara li naime ista jezična vrijednost u jednom jeziku takozvanoj „jednakovrijednoj“ riječi u nekom drugom jeziku? (Više o tomu vidi primjerice u: Trabant, 2008.: 70s. Ili pogotovo u: Saussure, 2000.: 181. – 190.). No, ova također vrlo kompleksna problematika ovdje je tek drugotna, dok prvenstveno istražujemo ovu sadržajnu različitost kod govornika istoga jezika.